

DEFINITIVNÍ STANOVENÍ HRANICE ČESKOSLOVENSKA A RUMUNSKA NA PODKARPATSKÉ RUSI PO ROCE 1918

JAN KRLÍN

V roce 2005 převzal Národní archiv z Ministerstva vnitra ČR zajímavý soubor dokumentující problematiku vývoje podoby československé státní hranice v období od vzniku samostatného státu v roce 1918 až do počátku 40. let 20. století. Tento poměrně rozsáhlý archivní soubor (celkem 6 bm) doplněný řadou prior až k období poloviny 18. století představuje jedinečný pramen ilustrující složitý proces definitivního stanovení státní hranice nového státu. Ilustruje zároveň činnost vynikajícího odborníka na tuto problematiku, vysokého úředníka ministerstva veřejných prací Ing. Václava Roubíka (1872–1948). Provenienční rozmanitost a tematická sevřenost předaných dokumentů rozhodla o jejich kompaktním ponechání v archivním souboru nazvaném Archiv Václava Roubíka – dokumentace státních hranic.¹

Ing. Václav Roubík se narodil dne 12. prosince 1872 v Praze. Absolvoval studium stavebnictví na Českém vysokém učení technickém a po složení druhé státní zkoušky vstoupil v roce 1896 do státní stavební služby, nejprve jako provizorní stavební adjunkt u Českého místodržitelství a několika okresních hejtmanství, od roku 1902 pak na vídeňském ministerstvu obchodu. Již v roce 1903 byl jmenován vrchním stavebním komisařem pro Ředitelství pro stavbu vodních cest, později stavebním radou a vrchním stavebním radou a nakonec v roce 1915 ministerským radou v ministerstvu veřejných prací. V roce 1918 vstoupil okamžitě do služeb nového československého státu a byl jednou z osobností, které se podílely na vybudování nově vzniklého československého ministerstva veřejných prací. Od počátku jeho existence byl odborovým

¹ Národní archiv (NA), Archiv Václava Roubíka – dokumentace státních hranic (AVR) (EL NAD 1580). Fond obsahuje spisy, mapy a technickou dokumentaci z let 1742–1941. K fondu byl při předání vyhotoven provizorní soupis, viz Krlín, Jan: Odbor všeobecné správy oddělení státních hranic-osobní fond Roubík 1742–1929, inventární soupis. Praha 2005. Nejstarší dokumenty se týkají vyměření hranic Českého království s Bavorskem, Saskem a Pruskem v 18. století, z období po roce 1918 je zde mj. bohatá kolekce pramenů týkající se stanovení státní hranice v oblastech Těšínska, Hlučínska, Valticka nebo Vitorazska.

přednostou III. odboru (záležitosti silniční, mostní, technické a stavební), od roku 1921 po reorganizaci ministerstva přednostou odboru IIIb (záležitosti stavební, technické, nivelační a agenda státních hranic). Od roku 1920 byl zároveň zplnomocněným zástupcem Československé republiky ve všech delimitačních komisích, podílel se také na uzavírání mezinárodních smluv o jednotném silničním značkování, fiskálním režimu cizozemských automobilů, smluv o letecké dopravě a dalších. Vysoká kvalifikace i osobní nasazení předurčovaly Václava Roubíka pro kontinuální kariéru. Ten byl jmenován ministrem veřejných prací v úřednické vládě Jana Černého v období 18. března – 12. října 1926. Když odcházel Václav Roubík ke dni 30. dubna 1937 na trvalý odpočinek, bylo mu uděleno prezidentem republiky mimořádné uznání. V návrhu na jeho udělení ministerstvo veřejných prací zdůrazňovalo vysoké pracovní nasazení Václava Roubíka, jeho činnost při budování ministerstva i při řízení delimitačních prací.²

Dokumentace shromážděná Václavem Roubíkem umožňuje nahlédnout nejen do koncepčních otázek delimitačních a rozhraničovacích jednání, ale i do každodenní praxe, kdy definitivní stanovení státní hranice provázely různé lokální problémy. Tento dosud málo využívaný pohled na danou problematiku je možné uplatnit i při sledování procesu stanovení československo-rumunské státní hranice na Podkarpatské Rusi.

V letech 1923–1925 docházelo z rozhodnutí konference velvyslanců k postupnému ustanovení hranic Československa se sousedními státy (Německem, Polskem a Maďarskem). Byly jmenovány delimitační komise, jejichž členy se stali zástupci hlavních spojeneckých mocností: za Francii plukovník Uffler, za Velkou Británii plukovník Carey a za Itálii plukovník Pellicelli. V zájmu jednotného vedení delimitačních prací byl i z československé strany jmenován jeden a týž zástupce, kterým byl právě Václav Roubík.³

Československé vyslanectví v Paříži ve svém dopise z 24. července 1922 sdělilo konferenci velvyslanců, že československá vláda svoluje, aby delimitační práce byly zahájeny i na československo-rumunské hranici. Souhlasilo s tím i přesto, že ustanovení mírové smlouvy v Sèvres dosud nevstoupilo v platnost. Rumunská vláda se jmenováním československo-rumunské rozhraničovací komise rovněž souhlasila. Československým komisařem v této komisi byl jmenován rovněž V. Roubík. Jeho zástupci byli dále Ing. Vojtěch Kovařík a Ing. Eugen Durych.

² Informace o úřední kariéře Václava Roubíka viz NA, Předsednictvo ministerské rady (PMR), sign. 35, č. j. 19935/1937, kart. 1214. Zde mj. návrh ministra veřejných prací na udělení mimořádného uznání ze dne 5. 4. 1937: „Zvláště nutno zdůrazniti významný úkol, který mu připadl při řešení obtížných a sporných pohraničních otázek, jako otázky těšínské, spišské, oravské, salgotarjánské a javorinské.“ Václav Roubík zemřel v Praze dne 25. prosince 1948.

³ NA, AVR, kart. 25, č. j. 13/A-132/7/20162/1923.

V další zprávě z 21. března 1923 se uvádí, že 15. března 1923 se ozval československému ministerstvu zahraničních věcí plukovník Dimitrescu, rumunský zástupce v rumunsko-maďarské komisi. Ptal se, jakým způsobem mají být provedeny technické práce (piketáž, omezníkování, atd.) na oné části hranice rumunsko-maďarské, která podle ujednání mezi Rumunskem a ČSR ze dne 4. května 1921 má být hranicí mezi Československem a Maďarskem. Konkrétně se jednalo o místo, kde se potok Hodos vlévá do řeky Taru. V této mezistátní smlouvě bylo dohodnuto, že budoucí československo-rumunská hranice v této oblasti (Magosliget) bude posunuta na jih od původní hraniční čáry stanovené v Trianonu ve prospěch ČSR. Dumitrescu se zároveň dotazoval, kdy bude ustavena hraniční komise československo-rumunská.⁴

Konference velvyslanců ve svém sezení dne 25. 1. 1922 československo-rumunskou dohodu ze dne 4. 5. 1921 ovšem neuznala a trvala na původním vytyčeném trojmezí maďarsko-československo-rumunském. Pro určení hranice v úseku postoupeném ČSR měla být ustavena kompetentní rozhraničovací komise. Hájení československých zájmů (jakožto spojence Dohody) v komisi měl na starosti rumunský delegát plukovník Dumitrescu. Ten prohlásil, že zájmy československé bude hájiti jak zájmy své. Jednání komise se uskutečnilo i za přítomnosti čsl. zástupců ve dnech 20.–21. 3. 1922 v Satumare (Szátmár Néméti) v Rumunsku. Po návratu čsl. delegace ze Satumare byl zástupcem civilní správy na Podkarpatské Rusi ministerským radou dr. Hájkem pověřen župan marmarošský dr. Vraný. Ten byl předchozím poradám rovněž přítomen.

Zajímavá je v této souvislosti výsledná zpráva o jednání delimitační komise rumunsko-maďarské vyhotovená u Užhorodu dne 23. března 1922. Byla určena čsl. delegaci rozhraničovací komise čsl.-maďarské. Týkala se průběhu jednání rumunsko-maďarské delimitační komise v obcích Ferteš-Almáš a Velký Palad. Jak uvidíme později, situace v těchto obcích byla důležitá i pro československou stranu. Uvedené obce na jih Magesligetu, které měly původně připadnout Rumunsku, byly nakonec připojeny k Československu. Dle zprávy viceguvernéra Podkarpatské Rusi komise zahájila v obci Ferteš-Almáš zkoumání národnostních a náboženských poměrů. Rovněž tak zjišťovala to, jak fungují hospodářské a obchodní styky obce s okolím.

Šetření bylo zahájeno na základě zvláštních dotazníků, které byly ještě před komisí řádně vyplněné odevzdány místním obyvatelstvem. Formuláře byly předány předsedovi rumunské delegace plukovníku Dumitrescovi. Vyslychaní představitelů obce a jednotliví občané odpovídali v tom smyslu, že jsou Maďary a z tohoto důvodu žádají připojení k Maďarsku. Nejvíce se v tomto směru angažoval místní evangelický farář (rumunský státní příslušník). Před komisí

⁴ NA, AVR, kart. 25, ad č. j. 202 731/XIIIa/1923, přípis konference velvyslanců ad č. j. 42 320/1923.

se vyjádřil tak, že prý může jménem všech občanů obce prohlásit, že jsou Maďaři a žádají připojení k Maďarsku. Podobně se před budovou, kde jednala delimitační komise, vyjádřil k situaci podrychtář obce. Ten prohlásil, že jménem všech přítomných žádá připojení k Maďarsku.

Vyskytly se pochybnosti, zda byl podrychtář obce k tomuto prohlášení oprávněn. Komisi byl vyslýchán on i další obecní představitelé. Starosta obce se choval celkem loajálně. Naproti tomu další zástupci obce se vyjadřovali, že hospodářsky a obchodně jsou poutání jednak k území rumunskému (Halmi, Satu Mare), jednak československému (Vilog-Tisza Uljak). Na maďarské straně není vůbec místo, se kterým by mohli počítat hospodářsky a obchodně a nevedou tam ani žádné komunikace.

Jak bylo dále ve zprávě řečeno, na večer po odchodu komise pozdravovala větší skupina lidí (kolem stovky) na odjezdu komisi voláním „Eljen“ a zpíváním blíže neurčené maďarské písně. Jak bylo dále zjištěno, místní obyvatelstvo bylo ke svému jednání přivedeno agitacemi výše zmíněného evangelického faráře a jednoho šoféra maďarské delegace.

V další obci Nagy-Paladu se chovalo obyvatelstvo klidně. Tamní farář ani rychtář se k agitaci nepropůjčili. Pouze již výše uvedený šofér se dále pokoušel mezi obyvateli agitovat. Později se do obce dostavil kvůli další promaďarské agitaci již zmíněný farář z Ferteš-Almáše. Bylo učiněno nenápadné opatření, aby tento farář vůbec nepřišel do styku s místním obyvatelstvem. Zároveň mu bylo také dáno jasně na srozuměnou, že je v jeho zájmu, aby se vrátil zpět do své obce. Uvedenému pokynu farář vyhověl. Obec Velký Palad je ryze maďarská. Byla zde podána petice (podepsaná asi dvěma sty padesáti osobami). V petici se píše, že obyvatelé obce jsou Maďaři a proto logicky žádají připojení k Maďarsku. Kdyby však z vysokých politických důvodů to nebylo možné, žádají místní, aby byli připojeni k ČSR. Československé úřady s nimi prý dobře zacházejí a nemají proti nim žádné stížnosti. Rovněž tak požadovali, aby byl jak na rumunské tak na maďarské straně stanoven pás území široký asi 10 km. V tomto pásu by se podle svých hospodářských a obchodních potřeb chtěli pohybovat.

Jak bylo v této petici dále řečeno, nepřejí zdejší občané si připojení k Rumunsku. Důvodem je asi to, že když Rumuni obec měli ještě obsazenou, s některými jednotlivci špatně nakládali. Prý tamní farář byl zbit tak, že mu zůstaly na těle jizvy po ranách knutou. Zároveň rumunská armáda nešetřila nedotknutelnost cizího majetku. Předseda rumunské komise ohledně Velkého Paladu vyslovil přání, zda by se nedalo revokovat usnesení tamního obecního výboru o připojení k Maďarsku. Měl za to, že by mohly posílit hlasy žádající připojení buď k ČSR, nebo k Rumunsku. Dr. Drbal, správce županské expozitury v Terešvě měl o tom do čtyřiařdvaceti hodin podat zprávu.

Podle viceguvernéra Podkarpatské Rusi není velká naděje na změnu usnesení obecního zastupitelstva, vzhledem k jeho známému promaďarskému smýšlení.

Celkově se pan viceguvernér domníval, že ČSR má v tomto hraničním sporu slabší pozici. Rozhodovat se mělo v sídle rumunsko-maďarské komise, kam měl být přizván i zástupce čs. civilní správy.⁵

Další spisový materiál se také dotýkal výše uvedených jednání týkajících se možnosti připojení Ferteš-Almáše (Fertös-Almás) a Velkého Paladu (Nagy Palád) k ČSR. V různých verzích se opakovaly již výše uvedené informace delimitační komise.⁶

Zajímavá je zpráva Václava Roubíka z 20. května 1922 o situaci ve Velkém Paladu. Roubík uvádí dle informací ze shromáždění obyvatel, že místní by si z hospodářských důvodů přáli připojení k Československu. Z hlediska národnostních a hospodářských práv si jsou místní obyvatelé naprosto jistí naprostou rovnoprávností v případě, že by byli připojeni k ČSR. Samozřejmě z národnostního hlediska by pochopitelně chtěli být součástí Maďarska.

Jako nemožné se ale jeví snaha docílit toho, aby obyvatelstvo obce přímo podpořilo petici o připojení Velkého Paladu z hospodářských důvodů k republice. Vzhledem k tomu, že se již vyjádřilo pro spojení s Maďarskem. Zároveň místní již deklarovali, že kdyby měli rozhodovat pouze ekonomické důvody, jsou pro ČSR. Zároveň si obyvatelé obce nechtěli zavírat vrátka pro případ, že by nakonec delimitační komise rozhodla pro Maďarsko. Báli se případné perzekuce.

Ing. Roubík chtěl docílit prohlášení obyvatelstva pro ČSR nepřímým způsobem, když k žádosti města Halmi o připojení k ČSR vytkl nemožnost hospodářského spojení s Maďarskem. Nepodařilo se mu to však kvůli intrikám reformovaného faráře Mikuláše Voloncse. Farář objevil v prohlášení „čertovo kopytko“ a občany na ně upozornil. Zajímavé rovněž byly další informace, které se ing. Roubík dozvěděl při svém pobytu v Paladu. Dr. Cholnoky byl vyzván hlavním slúžným v Halmi, aby agitoval pro připojení Paladu a Ferteš-Almáše k Rumunsku. Chtěl rovněž tak agitovat u starostů obou jmenovaných obcí. Protože to dr. Cholnoky odmítl, zakázali mu vstup do Rumunska. Dle Ing. Roubíka se samozřejmě toto tvrzení nedá rumunskému hlavnému slúžnému dokázat.

Václav Roubík zdůrazňoval v případě Paládu hospodářskou nutnost připojení k ČSR. Nejbližší města v Maďarsku, ve kterých by mohl Velký Palád najít trh pro své potřeby a odbytiště hospodářských výrobků, jsou Csenger Fehérgyarmat a Matészalka. První z nich je vzdáleno 32 km a druhé 60 km. K těmto místům nevede žádná silnice, nýbrž polní a vicinální (místní) cesty, které jsou v době jarních dešťů a velké vody zcela neschůdné. Obec tak nemá k nim po několik měsíců v roce žádný přístup. Na vybudování cest za dané situace maďarské měny není ani pomýšlení. Obec je odkázána výhradně na komunikace do Halmi a Tiszauljak (Vylok).

⁵ NA, AVR, kart. 25, č. j. 21 605/XIIIa ai 1922 z 26. dubna 1922 a 262 40/XIV ai 1922 z 11. května 1922.

⁶ NA, AVR, kart. 25, č. j. 670/1922, II-2131 ai 1922.

V případě, že Fertös-Almás připadne k ČSR, muselo by obyvatelstvo jezdit do nejbližšího města (Halmi). Do Halmi má přirozený spád, ale leží v Rumunsku. Muselo by ale do něj jezdit přes Československo. Podle Ing. Roubíka by to byl přímo absurdní případ. Nehledě k tomu, že by se jim provoz z naší strany nemohl dovolit, poněvadž by ničili naše cesty, aniž by náš obchod z toho měl jakýkoliv zisk.

Docházka do Výloku, který je za dnešních poměrů nejbližším městem v Československu, byla po pro případ připojení Paladu k Maďarsku z naší strany nepřijatelná. Bylo by nutno jezdit přes tři československé pohraniční obce. Tyto obce by tímto způsobem byly neustále vystavovány iredentistické maďarské agitaci.

Dovoz hospodářských výrobků do nejbližších maďarských míst by vyžadoval nejméně tři dny času a nákladu několika set korun maďarských. Hodnota zboží by tím klesla na 60% faktické ceny. To by přineslo hospodářské zruinování místního obyvatelstva. Obec by neměla možnost přístupu k lékaři, lékárně a zvěrolékaři. V době epidemie, nebo v případě náhlého onemocnění, by zůstalo obyvatelstvo bez pomoci.

Sousední obce Malý Palad a B. Palad jsou asi 5 km vzdáleny. V důsledcích hospodářské odloučenosti od přirozených center velice poškozeny a jejich obyvatelstvo by chtělo vzdor svojí maďarské národnosti raději náležet k ČSR. Přirozeně, že veřejně se to bojí lidé prohlásit. Je to z důvodu maďarského vlastnictví. Rovněž tak se stydí se poukazovat to, že se jim vede hůře, než jejich národním spolubratrům pod českou vládou.

Pro nepředpojatého pozorovatele je po přezkoumání poměrů úplně jasné, že připojení Velkého Paladu k Maďarsku bude mít vzdor zdánlivé logice za následek úplné hospodářské zničení obce. Snad poukaz na tuto okolnost dovede přimět k prozkoumání věci z eminentně hospodářského stanoviska. V tomto případě by byly nároky Československa dle Ing. Roubíka nesporně uznány.⁷

V další zajímavé zprávě z 24. května 1922 můžeme číst vyjádření ing. Roubíka ve věci posunutí čsl. hranice u Ferteš-Almáše (Fertös-Almás) a Velkého Paladu (Nagy Palád). Píše, že prezident delimitační komise rumunsko-maďarské zamýšlí, pokud se mu dostane souhlasu delimitační komise čsl.-maďarské posunout trojmezny hraniční kámen (Triplex Confinium) u Magosligetu (hranice československo-maďarsko-rumunská dle smlouvy trianonské). Hraniční kámen by se posunul na východ a to do styčného místa východní katastrální hranice obce Nagy Palad s říčkou Batarem.

Československý komisař Roubík toto řešení nedoporučoval. Zároveň považoval za svou povinnost o stavu věci vyrozumět vládu a vyslanectví v Paříži. Bylo to vzhledem k okolnostem, že Československo by v tom případě vyměnilo obec

⁷ NA, AVR, kart. 25, č. j. 28 793/XIIIa ai 1922 z 20. května 1922.

Nagy Palad za jiné obce případně Rumunsku. Uvedeným obcím z čsl.-rumunské delimitace žádná nebezpečí nehrozí. Tyto obce by tudíž zůstaly dále inkorporovány k rumunskému území. Československo-rumunská smlouva ze 4. května 1921 doznala by tím porušení v neprospěch československého státu.

Ing. Roubík učinil návrh, aby o věci bylo vyrozuměno vyslanectví v Paříži s tím, aby intervencí u konference velvyslanců včas předešlo nějakému nemilému rozhodnutí v neprospěch Československa. Ing. Roubík znovu poukazoval na to, že vedle důvodů etnografických přicházejí v úvahu u Nagy Paladu i důvody národohospodářské a dopravní. Podle odstavce VII. Instructions Complémentaires (dílčích instrukcí) trianonské smlouvy jsou delimitační komise povinny při sestavování zprávy týkajícího se změn hraniční čáry trianonské:

- a) uvést motivy, které přiměly delimitační komisi, aby navrhovala modifikaci hranic,
- b) sdělit výsledky ankety provedené komisí,
- c) podat návrh hranice, jak si jí představují zainteresované státy,
- d) zmínit se o hraniční trase, na které by se mohli shodnouti buď oba zainteresovaní komisaři, nebo většina komise.

Ing. Roubík k výše uvedené záležitosti podotýkal, že pokud jeho vědomosti sahají a jak je obsaženo i ve zdejší zprávě č. 21 605/XIIIa obec Nagy Palad je sice maďarská, že však národohospodářsky i dopravně je odkázána na kraje ležící v Československu a Rumunsku.

Ing. Roubík rovněž sdělil, že by bylo třeba, aby byl sjednán s rumunskou vládou modus, jak postupovat při šetřeních delimitační komise rumunsko-maďarské pod písmeny a-d výše uvedenými. Bylo to proto, že rumunský komisař neměl přirozeně žádný zájem na hájení příslušnosti obce Nagy Palad k Rumunsku a tím ve smyslu smlouvy ze 4. května 1921 i k Československu. Kdežto československý komisař ten zájem přirozeně měl, i když nebyl členem delimitační komise rumunsko-maďarské.⁸

Zajímavý je i opis zprávy četnické stanice ve Velké Palatě (Nagy Palad) odd. Velká Sevljuš zaslané Zemskému četnickému velitelství pro Podkarpatskou Rus „*Situační hlášení hlavnoslužnovskému (okresnímu) úřadu v Sevljuši, Velká Palata dne 25. května 1923.*

Bylo hlášeno, že ve zdejších obvodech kolují již po čtrnáct dní zprávy o tom, že obce Velká Palata a Fertöšalmaš budou v krátkém čase opět přivtěleny k Rumunsku, případně k Maďarsku. Má se to stát tak, že Velká Palata má být připojena k Maďarsku a obec Fertöšalmaš ke spojeneckému Rumunsku.

Obyvatelstvo zdejšího obvodu je touto zprávou prý velice rozrušeno (až na několik jedinců kteří jsou velkouherského myšlení). Bojí se, že o to co za dvě léta nakoupili a nahospodařili opět přijdou a přijdou i o obilí. V Maďarsku se musí

⁸ NA, AVR, kart. 25, č. j. 27 661/XIIIa ai 1922.

odvádět kontingenty, jak se sami místní obyvatelé informovali v maďarském pohraničí. Druzí opět nařikají, že letos (r 1923) všechnu půdu zpracovali a oseli přes to, že pole a louky byly na podzim r. 1922 pod vodou. Z jara přece vše zdolali a zasel, a teď, když mají mít užitek se jim to sebere, anebo zbytek obilí nebudou moci prodat.

Občané obou obcí jsou úplně spokojeni s republikou československou a slibují jí být nadále věrni. Mezi důkazy můžeme zařadit i chování starosty Törö z Fertőšalmaše, který byl volán před osmi dny k hlavnoslúznovskému úřadu (okresnímu) do města Halmi (Rumunsko). Tam obdržel příkaz, aby jménem všeho obyvatelstva podepsal prohlášení, že obyvatelstvo prosí o připojení zpět k Rumunsku. Starosta Törö (Maďar) to neučinil. Zároveň oznámil případ níže podepsanému vrchnímu strážmistru Matýskovi. Rovněž řekl, že se v obci zmínil o tomto nátlaku z hornoslúznovského úřadu (okresního úřadu) z Halmi. Obyvatelstvo tím bylo velice rozrušeno a prosilo čsl. vládu o zastoupení v jednání s tímto nekorektním chováním rumunských úřadů.

Na dotaz podepsaného proč si nejdou stěžovat, nebo proč nevyšlou deputaci k našim úřadům, že nemohou. Prý v případě, že by obce přece jen byly připojeny spojeneckému Rumunsku, přišli by o veškerý majetek. Byli by prý i bití pro zradu rumunského státu. To by nastalo v případě, že by snad vyšlo od některého občana najevo, že něco podnikli proti připojení těchto obcí k Rumunsku.

Zdejší četnictvo si po dobu působení dvou let ve zdejší obvodě získalo velkou důvěru u místního obyvatelstva. V této kritické době je místním stále vymlouváno a domlouváno, že věc není tak jistá, jak se o ní hovoří. Obyvatelé celého obvodu respektují nadále veškerá nařízení a zákony československé republiky a veřejná bezpečnost dosud nebyla porušena.

Hlášení bylo Zemskému četnickému velitelství předloženo
vrchní strážmistr Matýsek, v. r.⁹⁹

Další spis z 15. 7. 1923 se týká rovněž sporných míst československo-rumunské hranice. Ve dnech 4.–13. 7. 1923 byla provedena společná pochůzka československé a rumunské delegace po československo-rumunské hranici kvůli zjištění dat ke zpracování detailních propozic hraniční čáry.

Při této příležitosti vyslovili rumunští zástupci názor, že při stanovení detailní čáry měl být vzat ohled na lokální hospodářské poměry (zachování celistvosti obecních katastrů atd.) i v takových případech, kde by se mělo stát s obejitím kót a míst výslovně jmenovaných. To bylo konečně uvedeno i v hraniční konvenci uzavřené mezi oběma vládami dne 4. května 1921.

Šetření na hranici dále ukázalo, že text konvence se nedá na některých místech prakticky aplikovat, poněvadž je v rozporu s faktickým stavem v přírodě. V těchto případech nezbyde, než text konvence přiměřeně pozměnit.

⁹⁹ NA, AVR, kart. 25, č. j. 39 182/XIII ai 1923.

Československý komisař žádal o informace, je-li zásadně oprávněn vzdát se kót a míst, v konvenci výslovně jmenovaných, v oněch případech, ve kterých by ohled na zachování hospodářských celků toho vyžadoval. Vzdání se kót a míst v konvenci výslovně jmenovaných, by bylo přirozeně podmíněno reciprocitou ze strany rumunské. Václav Roubík dále žádal o sdělení, je-li oprávněn změnit text konvence v oněch případech, kdy je třeba aby byl tento uveden do souladu s faktickým stavem v přírodě. Podmínkou by bylo, že téhož zmocnění se doštane i rumunskému komisaři. Prezident (předseda) delimitační komise československo-rumunské naléhal, aby hraniční propozice byly co nejdříve komisi předloženy i s výsledky šetření v terénu. Je prý třeba využít současné roční doby. Václav Roubík žádal, aby mu ministerstvo zahraničních věcí sdělilo své stanovisko co nejdříve.¹⁰

Dle svého sdělení ministerstvo zahraničních věcí nepokládalo za vhodné, aby se československý komisař v delimitační komisi československo-rumunské vzdával kót a míst výslovně uvedených v československo-rumunské úmluvě o hranicích ze dne 4. 5. 1921, třebaže by toho vyžadoval i ohled na zachování hospodářských celků.

Každé měnění těchto hranic mohlo prý uvést jak Československo, tak Rumunsko do choulostivé situace a zavdat podnět k diskuzím, jež by mohly být nebezpečné pro obě strany. Je tudíž třeba v tomto směru postupovat s největší opatrností.

Ministerstvo zahraničních věcí nemělo námitek, aby československý stát mlčky svolil k nedodržení textu jmenované úmluvy. Mělo to být ale jen nezbytných případech, kde je nezbytně třeba, aby byl tento stav uveden v souhlas s faktickým stavem v přírodě.

Při tom ministerstvo zahraničních věcí ovšem předpokládalo, že nemůže se jednat jen úpravy ve prospěch Rumunska. Také Rumunsko mělo vyjít stejnou měrou vstříc Československu a poskytnout na jiných místech úseku, o který se jedná, rovnocenné kompenzace. Kompenzace se měly zakládat na souhlasu mezi textem a faktickým stavem v přírodě.¹¹

Následuje zpráva ministerského rady Ing. E. Durycha ze dne 2. 7 1923 o rozmluvě s panem ministerským radou dr. Wellnerem v záležitosti hranic československo-rumunských.

Dr. Durych píše, že vyložil Dr. Wellnerovi podstatu obtíží aplikace textu hraniční konvence ze dne 4. května 1921 v přírodě a lokální hospodářské zájmy, které při stanovení hraniční čáry přicházejí v úvahu.

Dr. Wellner mu sdělil, že pan ministr zahraničí Dr. Edvard Beneš se obává, aby eventuelní ústupky Rumunům nezavdaly veřejnosti podnět ke kritice. Tak

¹⁰ NA, AVR, kart. 25, č. j. 42 400/XIIIa ai 1923.

¹¹ NA, AVR, kart. 25, č. j. 42 400/XIIIa ai 1923.

tomu bylo při jiných hraničních otázkách (Javorina). Nic by však neměl proti tomu, aby se československý komisař odchýlil v některých případech od konvence, předpokládaje reciprocitu z rumunské strany. Podmínkou bylo, jak již bylo výše řečeno, že ústupky z naší strany budou kompenzovány ústupky ze strany rumunské.

Ing. Durych řekl ministerskému radovi dr. Wellnerovi, že československý komisař Ing. Václav Roubík neměl přirozeně nijak v úmyslu vyžádat si zmocnění k ústupkům Rumunům. Žádal prý jen o sdělení, může-li se odchýlit od textu konvence. Bylo to pro případ, kdyby se Rumuni s odvoláním na lokální hospodářské zájmy toho dožadovali. Samozřejmě přitom předpokládal reciprocitu a ústupky z rumunské strany.

Ing. Durych dále řekl dr. Wellnerovi, že hlavním důvodem proč Roubík žádal instrukce od ministerstva zahraničních věcí byla okolnost, že se text konvence nedá vždy aplikovat v přírodě. Ministerský rada mu sdělil, že pro tento případ je odpověď ministerstva zahraničních věcí kladná.

Ing. Durych upozornil dr. Wellnera na článek III. konvence a žádal ho o sdělení, jaký význam předkládá pan ministr zahraničí Dr. Beneš tomuto článku. Bylo to zejména, v případě, je-li náhled, že v případě rozporu mezi textem a mapou je hraniční čára vyznačena na mapě pro oba komisaře bezpodmínečně závaznou. Dr. Wellner byl názoru, že pro Dr. Beneše by bylo těžké na tuto otázku odpovědět. Bude prý spíš věcí československého komisaře, aby posoudil, je-li účelnější držet se čáry na mapě vyznačené, nebo pozměnit text podle nynějších změněných katastrálních hranic.

Ministerský rada dr. Wellner se klonil spíš k náhledu, že by měl být vzat ohled na nynější poměry. Z textu konvence je zřejmé, že chtěla zachovat jednotu hospodářských celků (katastrů) a předpokládala, že katastrální obvody jsou dnes tytéž, jaké jsou vyznačeny na speciálkách (speciálních mapách). Text byl prý připraven podle popisu hraniční čáry vyznačené na mapě. Když přesto žádal Ing. Durych určité instrukce, řekl mu dr. Wellner, že by snad sám mohl věc přednést Dr. Benešovi.

Dr. Wellner mu tedy sdělil, aby o věci nejprve laskavě informoval pana ministra na základě jeho zprávy. Bude-li si Dr. Beneš přát s ním osobně hovořit, aby mu to sdělil.

Originální mapy uložené v archivu ministerstva zahraničních věcí ukazují tutéž hraniční čáru jako naše kopie (dle Ing. Durycha). Na mapách jsou toliko podpisy jednatelů z obou stran, podepsáni jsou totiž lidé, kteří jsou podepsáni na konvenci: z československé strany Girska, Wellner, Roubík, Bašta z rumunské strany Brailcamu, Maxime, Daciú a Francu.

Dne 3. 7. 1923 byl ještě spis doplněn o telefonickou informaci dr. Wellnera o stanovisku ministra zahraničí dr. Edvarda Beneše. K výše uvedenému se vyjádřil následovně (vyjímáme nové informace): Konvence má dle Dr. Beneše

slabé nohy a není ničím jiným než provizorním stanovením hraniční čáry. Její ustanovení podléhá v tomto směru schválení delimitační komise. Komise může tedy, aniž by se přímo konvence dotýkala, přizpůsobit definici hraniční čáry, na níž se usnese, nynějším změněným poměrům. Může se podřídit i lokálním hospodářským zájmům.

Ministr Edvard Beneš si přál, aby československý komisař vyřídil s Rumuny všechny eventuelní sporné otázky přátelsky a smířlivě. Měl ale však na zřeteli, aby se Rumunům nedostalo ústupků, které by nebyly kompenzovány. Ústupky by z tohoto důvodu mohly vyvolat nepříznivou kritiku veřejnosti. Ministerský rada Durych přečetl ministerskému radovi Wellnerovi po telefonu toto resumé diskuse s ministrem Benešem a vyžádal si od něho potvrzení, že toto vystihuje úplně jeho telefonické sdělení.¹²

Dne 23. 6 1923 zaslal člen delimitační komise Ing. Krčmář mapu v měřítku 1 : 75 000 Václavu Roubíkovi. Je zde zakresleno, kde text konvence nesouhlasí s mapou této konvenci přiloženou, nebo kde se nedá text aplikovat na skutečný stav:

1. V textu konvence je definována hraniční linie takto: Od kóty 297 hranice půjde hranici katastrální mezi obcemi Hömlöcz a Batarcz až ke kótě 328 a dále až ke kótě 328 a dále až ku průseku této katastrální hranice Nagy Tarnou. V mapě jež tvoří přílohu smlouvy ze 4. května 1921 vede vyznačená hraniční linie ve shodě s textem konvence přes kótu 328 a sice tak jak je naznačeno v příslušné mapě od bodu „a“ po bod „b“. Bylo předpokládáno, že katastrální hranice probíhá i teď ještě touto kótou. Ve skutečnosti však hranice katastrů obcí Hömlöcz a Batarcz byla komasací (slučováním pozemků) pozměněna a vedla docela jinak. Viz přiložená mapka. Hranice probíhala od bodu „a“ po bod „b“ ale úplně mimo kótu 328.
2. Dle textu konvence od průsečíku katastrální hranice Hömlöcz a Batarcz s potokem Nagy Tarnou jde hranice dále po katastrální hranici obcí Szúrazpatak a Bocskö. Ve skutečnosti průsečík této katastrální hranice s potokem Nagy Tarnou ležel na západní katastrální hranici obce Komlós viz bod b eventuelně b' na mapce. Mezi tímto bodem a západní hranicí obce Szúrazpatak je část hranice a to podle přiložené mapy část b'-c nejménována.
3. V textu konvence se praví dále, že jde hranice po západní katastrální hranici obcí Szúrazpatak a Bocskö, a pak směrem východním po katastrální hranici mezi obcemi Nagy Tarna až ke kótě 827.

V mapě přiložené konvenci odbočuje hranice od západní katastrální hranice obce Bocskö v bodě „d“ na východ podél potoka Kis Tarna a teprve v bodě „f“ dosahuje katastrální hranice mezi obcemi Nagy Tarna a Kis Tarna.

¹² NA, AVR, kart. 25, č. j. 42 400/XIIIa ai 1923.

Západní katastrální hranice jde až k bodu „e“, takže i kdyby se vzalo doslovné znění konvence za základ a ne mapa, zůstává část mezi body „e“ a „f“ nejmenována (severní a východní hranice katastrální obce Bocskö.

Dále bylo při pochůzce ve dnech 4.–12. června 1923 v terénu konstatováno, že těsně při hranici dle konvence z roku 1921 leží buď jednotlivé pozemky, nebo celé komplexy pozemků, jež patří československým státním příslušníkům.

Tak to bylo v katastrálních obcích Cserdey, Nevetemfalva, Akli, Gyula a Komlós, jak až dosud bylo zjištěno. Zejména důležitá byla tato okolnost v obcích, v nichž bylo provedeno slučování pozemků: při tom byli tzv. přespolní účastníci přiděleni se svými pozemky v koncentrovaných komplexech obcím, v nichž žili. Dosud prý byl zjištěn jeden takový případ a to v obci Komlós. Zde při hranici obcí Hömlöcz a Szüzfalu ležely komplexy pozemků občanů těchto československých obcí. Prý se dá soudit, že podobných případů bude shledáno víc. Ovšem, že i z rumunské strany se pravděpodobně mohou objevit podobné případy.¹³

Zajímavá je i zpráva Ing. O. Krčmáře o jednání adjoint-techniků (geometrů) obou delegací v Halmi (Rumunsko) dne 12. 9. 1924 a v Satumare (Szátmar Németi) dne 13. 9. 1924. Blíže se můžeme podívat na bod č. IV. jednání, který se týká pátrání v pozemkové knize města Halmi.

V roce 1924 (9. září) čl. komise chtěla provést šetření např. kvůli definitivnímu stanovení hranice i v pozemkové knize Malé a Velké Tarni ve města Halmi. Na základě telegramu čj. 1236/1924 zasláního čl. komisařem rumunské delegace dne 9. 9. 1924 žádal československý adjoint technik (měřičský adjunkt), aby mu byla dána možnost nahlédnout do pozemkové knihy Malé a Velké Tarni. Uvedená kniha se nacházela u krajského soudu v Halmi. Čsl. expert obdržel odpověď rumunského adjoint technika, že bez rozkazu (svolení) rumunského komisaře nemůže být pátrání v pozemkové knize Halmi povoleno.

Rumunský expert byl upozorněn na to, že čl. delegace má právo na základě instrukcí pro delimitační komise má právo nahlédnout do operátů nacházejících se na rumunské půdě. Ten ale stejně trval na tom, že je k tomu nutné svolení rumunského komisaře.

Když se tady nechtěl dostat úplně určitěmu odmítnutí ze strany správce pozemkové knihy v Halmi, odložil čl. měřičský adjunkt šetření na pozdější dobu. Výslovně se ale proti tomuto postupu ohradil s prohlášením, že čl. delegace trvá na tom, aby jí byla dána možnost provést šetření v pozemkové knize obcí Malá Tarna a Velká Tarna.

K tomu se oznamuje, že rumunský operatér (styčný pracovník) v I. úseku kapitán Negoescu, oznámil čl. operatérovi, že dostal nový rozkaz. Rumunský

¹³ NA, AVR, kart. 25, č. j. 42 400/XIIIa ai 1923, čj. 146/1923 + katastrální mapa uvedeného území 13/XVIII-4770 Nagy Szöllos (Sevljuš) und Huszt (Chust), částečně upravená 10. 4. 1918 s červeně vyznačenou čarou čl.- maďarsko-rumunské hranice u Magosligetu a Nagy Paladu.

komisař mu nařídil zjistit v přírodě skutečnou hranici mezi parcelou č. 1499 v Malé Tarni patřící občanům z československé obce Veljatín a mezi parcelou č. 1390 z Velké Tarni. Tedy měl zjistit skutečnou katastrální hranici mezi obcemi Malá a Velká Tarna.

Zajímavý je i bod č. VI. jednání. Zabýval se různými technickými záležitostmi. Mj. bylo řešeno odstranění pařezů z hraniční linie. Z rozkazu rumunského komisaře sdělil rumunský adjoint-technik jeho žádost. Čsl. delegace měla sdělit rumunské informaci, jakého nákladu vyžadovalo na jiných hranicích odstranění jednoho pařezu nebo stromu. Pak prý bude porovnáno, zda československá nebo rumunská cena je nižší. Podle toho bude použito československé nebo rumunské skupiny na práci. Dle dohody mezi oběma zainteresovanými komisaři ze dne 14. července 1924 v Tarnu Mare (Velká Tarna) zavázala se již rumunská delegace dodat zvláštní pracovní skupinu pro výše uvedené práce. Podmínkou toho bylo, že každá delegace zaplatí polovinu nákladů na uvedené práce. V tomto smyslu byla též zaslána odpověď rumunskému expertovi dne 12. 9. 1924.¹⁴

Karton 25 fondu Odbor všeobecné správy oddělení státních hranic-osobní fond Roubík dále obsahuje obsáhlou dokumentaci týkající se vyměřování hranic Podkarpatské Rusi s Maďarskem a Rumunskem v letech 1921–1925. Většina spisového materiálu je psána v tehdejší diplomatice jazyku – francouzštině. Kromě popisu konkrétních jednání komise tady můžeme číst o postupu a vypočítávání vytyčování stavby hraničních kamenů.

Ve zprávě z 31. 6. 1923 psal ing. Krčmář o výsledcích šetření měřičského adjunkta Brabce v rumunské Kluži. Sděluje, že Rumuni už dostali od maďarské strany data (souřadnice), skici, topografie, výpočty, observace a další značného počtu trigonometrických bodů I. až III řádu. U mnohých z nich však chyběl převod souřadnic do stenografické projekce. V této projekci měla být počítána triangulace hranice československo-maďarské a maďarsko-rumunské.

Československá strana se tyto údaje snažila také od Maďarů získat, nebo musela spoléhat na rumunskou stranu. Bylo pak tedy nutné vyžádat si Maďarů např. data pro výpočty souřadnic, měřené směry a topografie, např. u hory Pop Ivan, či Keszelu. Budou-li tato data od Maďarů získána, ulehčí to prý značně triangulační práce. Jinak musejí být výpočty (převody souřadnic) teprve námi nebo Rumuny provedeny. V každém případě však bude triangulace rumunsko-čsl. hranice velmi obtížná, protože se bude muset ze dvou třetin hranice vyjít z triangulační sítě I. řádu. Ing. Krčmář si vyžádal data potřebná k navázání na síť československo-maďarskou přímo z Bratislavy od československo-maďarské hraniční komise.¹⁵

¹⁴ NA, AVR, kart. 25, č. j. 1275/1924, zpráva Ing. O. Krčmáře o jednání adjoint-techniků (technických poradců) obou delegací v Halmi (Rumunsko) dne 12. 9. 1924 a v Satumare dne 13. 9. 1924. Jedná se o body IV. aVI. uvedené zprávy.

¹⁵ NA, AVR, kart. 25, č. j. 328/1923.

Velmi zajímavá jsou hlášení československých četníků o konfliktech s rumunskou pohraniční stráží z roku 1923. Jednalo se například o zprávu četnického oddělení Rahovo č. 16 stanice Trebuše z 5. června 1923.

„V Trebuši dne 5. června 1923.

Přišlo hlášení, že rumunská pohraniční vojenská stráž obsadila samovolně při prozatímní státní hranici území i s usedlostmi v délce 7–8 km a v šíři 2 km mezi obcemi Trebuša Bielý potok a Valea Visaului, patřící k obci Trebuši zdejšího obvodu.

Jak strážmistr Josef Lebeda se strážmistrem Janem Petelíkem, čnz(k)sic! Václavem Klečkou a podstarostou Andrejem Brojsukem z Trebuše zjistili, přišel dne 1. června 1923 rumunský důstojník se dvěma vojíny ozbrojenými puškami k rolníku Havrelu Hoščukovi č. 490 a Alexu Popovičovi, č. 488, kteří bydlí u shora uvedené hranice v Trebuši Bielém Potoku a sdělovali jim, že uvedené území už nepatří k Československé republice, nýbrž k Rumunsku.

Dále jim Rumuni nařídili, že nesmějí už v Trebuši nakupovat a ani tam vůbec chodit. Prý posunují hranice a přebírají naznačené území, k němuž patří devět obytných stavení s hospodářstvím, polnostmi a pastvinami.

Prozatímní státní hranicí v těchto místech stanoven byl v roce 1920 ze strany Československa a Rumunska potok Norica, po kteréžto hranici jak československé, tak rumunské hlídky chodily. Ode dne 1. června 1923 postoupila rumunská hlídka o shora uvedenou vzdálenost a tímto místem každodenně jednou až dvakrát službu pochůzkou koná.

Při vyšetřování tohoto případu sdělil podepsanému rumunský voják, dlící při hranici v těchto místech na stráží, že dne 1. června 1923 přijel do Valea Visaulni rumunský vojenský kapitán neznámého jména. Ten dal veliteli hraničářského oddílu ve Valea Visaulni rotmistru rozkaz, aby od toho dne hlídky postoupily na novou hranici. To se také stalo a sám s první hlídkou obsazenou částí československého území prošel. Jelikož pohraniční finanční stráží v Trebuši, ani zdejší četnické stanici o změně této hranice o této věci nebylo známo, podala o tomto případě hlášení. Stejně hlášení bylo předloženo i zemskému vojenskému velitelství v Užhorodě a hlavnímu úřadu v Rachově předkládá.“

K těmto incidentům je zajímavá i další zpráva z četnického oddělení Velký Sevljuš č. 4, stanice Nenetlenfalva č. 11 týkající se agitace rumunských státních úřadů a duchovních mezi rumunskými občany o připojení československého území k Rumunsku.

„V Nevetlenfalu dne 6. 7. 1923.

Přišlo hlášení, že rumunské státní úřady v Halmi, Rumunsko, svolaly na den 5. června 1923 po předchozí dohodě s duchovními z okolních obcí města Halmi, obyvatelstvo z pohraničních rumunských. Jednalo se o obce: Velké Tarny, Bararče, Komloče, Turcu, Baboně, Dobilce, Varoja, Kekenyesdu a Csedreku. Obyvatelé

se měli dostavit na demonstrativní schůzi, resp. tábor lidu do Halmi. Tato schůze měla směřovat k tomu, aby shromáždění obyvatelé vyslovili své hlasy pro připojení československého území až po řeku Tisu k rumunskému království. Ze vzdálenějších obcí byli obyvatelé násilím vyháněni a donucováni k dostavení se na zmíněnou schůzi rumunským četnictvem a pohraničními rumunskými strážemi.

Před zahájením zmíněné schůze uspořádalo asi deset duchovních se sehnáním obyvatelstvem manifestační průvod. V průvodu byly neseny prapory rumunských barev z Halmi po silnici směrem k rumunsko-čsl. státním hranicím. Manifestanti měli bezpochyby uvítat rozhraničovací komisi, která měla dne 5. června 1923 zajet do Halmi.

Na následně zahájené schůzi promluvílo devět nebo deset duchovních z výše uvedených obcí, kteří vyzývali shromážděné občany, aby pracovali a agitovali mezi ostatním obyvatelstvem pro přivtělení československého území až po Tisu k Rumunsku.

Zmíněná schůze trvala dne 5. června od 13. 00 hodin až do večera. Před ukončením akce vyzvali duchovní dav, aby se v klidu rozešel. Zároveň mezi sebou vybrali deseti nebo dvanáctičlennou deputaci z každé obce. Uvedení zástupci občanů se měli následujícího dne dostavit do Satumare. Tam prý bude v podobných schůzích pokračováno. Členové deputace by v případě potřeby měli mluvit za své obce před rozhraničovací komisí. Měli by uplatňovat zájem o přivtělení československého území až po Tisu k Rumunsku.

Na výše uvedené schůzi pořádané dne 5. června 1923 v Halmi nejvíce mluvili a horklili o přiřknutí zdejšího území rozhraničovací komisí k Rumunsku nejvíce dva faráři. Jeden z nich byl z Velké Tarni a druhý z Batarče. Jejich jména nemohla být zjištěna.

V posledních dnech dle pozorování zahájily rumunské státní a duchovní úřady silnou agitaci mezi rumunskými občany. Uvedení by měli pracovat a agitovat o připojení československého území až po řeku Tisu k Rumunsku. Případné další pozorování z četnického velitelství pro Podkarpatskou Rus bude bezodkladně hlášeno.

V Užhorodě dne 11. června 1923¹⁶

Další spis datovaný v Košicích dne 4. 8. 1923 se týkal pověstí o odstoupení části území Podkarpatské Rusi Rumunsku. Bylo v něm sděleno, že pověstí vztahující se k čj. 53 081/XIIIa ex 1923 se naprosto nezakládají na pravdě. A o ničem takovém nebylo v československo-rumunské rozhraničovací komisí jednáno. O odstoupení části území Podkarpatské Rusi se mezi uvedenými činiteli nikdy nemluvilo. Území na východ a na jih od trati Dulinka-Jasina zůstává nesporně československým a to bez jakýchkoliv pokusů o odstoupení.

¹⁶ NA, AVR, kart. 25, č. j. 343/1923.

Delimitační komise odhlasovala dne 3. 7. 1923 první část hranice československo-rumunské a to od nového triplexu *confinum* (trojmezí) až po východní konec katastrální hranice obce Malá Tarna (zvaná též Hýže). Odhlásování se stalo na podkladě společného návrhu obou komisařů zúčastněných států respektujících hranice obcí a dále ony majetky za těmito hranicemi ležící, pokud byla jejich výměna možná vzhledem k průběhu hraniční čáry. Odhlásováním bylo mj. vyhověno i stížnostem občanů z Malé Tarny (Hýže), o nichž pojednávají přípis ministerstva zahraničních věcí čj. 163723 ex 1923 a ministerstva veřejných prací čj. 65 423 ex 1923. Sice tak, že vrácen jim byl celý jižní díl katastru obce Rumuny od obce odříznutý po obsazení demarkační čáry.¹⁷

Ke spisu je připojeno i vyjádření dr. M. Braščajka za prezídium ruské chliborodné strany určené ministru zahraničních věcí ČSR Dr. Edvardu Benešovi. V ní bylo konstatováno, že se v poslední době rozšířila mezi ruským (tj. rusínským) obyvatelstvem Podkarpatské Rusi poplašná zpráva. Bylo to na základě zpráv domácího i zahraničního tisku, na základě spolehlivých projevů úředníků i vyslanců. Týkalo se to toho, že prý rumunská vláda požádala čsl. vládu o odstoupení celé marmarošské župy, nebo alespoň (klíčové) železniční trati z Királyházy do Jeseni (Jasině). Proto lze jistě pochopit, že tyto pověsti a poplašné zprávy silně znepokojily ruské (rusínské) obyvatelstvo. Provedení shora uvedených územních ústupků by bylo útokem na nejzákladnější práva Rusínů. Bylo by to porušením St. Germainské (myšleno asi Trianonské) smlouvy. Zastavilo by to rozvoj Rusínů v Československu a zničilo jednu větev slovanského světa. Do prezídia strany prý přicházejí dotazy na pravdivost těchto pověstí a žádosti o vznesení co nejdůraznějších protestů.

Prezídium ruské chliborodné strany tedy žádalo, aby bylo zabráněno ještě větší panice obyvatelstvem o vyjádření. Požadovalo též okamžitou odpověď na otázku, jestli jsou zprávy o žádosti Rumunska pravdivé a jaké stanovisko k nim zaujala československá vláda.¹⁸

Další zajímavou informací o drobných incidentech mezi československo-rumunskými orgány roku 1923 nám poskytuje telefonická zpráva pana poručíka Reneše ze dne 18. října 1923 v 16.30 hodin. Z prvního úseku došlo hlášení, že tam došlo k incidentu a technikové čekají v Királyháze na další rozhodnutí. Při rekognoskování piketáže (průzkum terénu) od bodu Y do Z prohlásili majitelé pozemků a to z Velké Tarny a Velete, že nepřipustí, aby hranice byla stanovena tak, jak je nyní vytyčena. Prochází prý napříč jejich pozemky. Žádali tedy linii od Y na východ přes kóty 506, 656 až ke katastrální hranici Velká Tarna-Vyškov.

¹⁷ NA, AVR, kart. 25, č. j. 340/1923.

¹⁸ NA, AVR, kart. 25, č. j. 340/1923.

Dalšímu provádění prací chtěli zabránit třeba násilím a dostavilo se také padesát sedláků ozbrojených sekerami a znemožnili další práce československým a rumunským technikům.

Jelikož se jednalo o odpor ze strany budoucích československých státních příslušníků, předpokládali rumunští technici, že celá věc je inscenována z čsl. strany. Mělo to prý být za účelem, aby rolníci získali větší území. Rumunští technické podali tedy v této záležitosti stížnost na rozhraničovací komisi.

Jelikož další práce v terénu je skutečně nemožná a čsl. delegace nemůže v této záležitosti rozhodnout, prosí o udělení dalších rozkazů.

Kapitán Chmel z delimitační komise na žádost dostal odpověď od Ing. Václava Roubíka v tomto znění: „*Deputace malotraňanských rolníků byla poučena čsl. delegací o tom, že stanovená linie je nezměnitelná. Stop pokračujte v piktetáži (vyměřování hranic). Ochrana a klid musí zajistit Rumunsko. Je to vzhledem k tomu, že dosud Rumunsko vládne v území, kde se piktetuje. Roubík. Košice 20. října 1923*“¹⁹

Zpráva o incidentu byla také 26. října 1923 zaslána delimitační komisi v Košicích ministerstvu zahraničních věcí do Prahy.

Podle hraniční konvence mezi Československem a Rumunskem má být mezi obcemi Hýže (Malá Tarna) a Velká Tarna říšskou (sic!) katastrální hranice obou obcí. V katastru obce Velká Tarna (obec rumunská) leží les patřící občanům z Hýže (Malá Tarna) a Veljatina (obec československá). Občané z Hýže žádali, aby byl les připojen k Československu. Byli by tak ušetřeni různých obtíží pocházející z toho. Museli by se např. vykazovat pohraniční legitimací rumunské strážní. Musí prý dělat dlouhé zacházky, aby se mohli dostat ke svému majetku. Ing. Roubík píše, že při jednání o hraniční čáře se marně domáhal na rumunském komisaři, aby svolil k tomu, že by les byl ponechán v Československu. Hlasováním v delimitační komisi zůstal les na rumunské straně.

Dne 18. října 1923 dostal se zástup občanů z Malé Tarni na výše uvedené místo a ozbrojen sekerami násilím bránili československým a rumunským geometrům v práci. Ti již zde několik dní pracovali na vykolíkování hranic. Přes domluvy a vysvětlování geometrů obou států rozčilený dav neupustil od svého počínání. Naopak si počínali stále hrozivěji. Geometri tedy zastavili práci, aby si vyžádali telegraficky od svých delegací další rozkazy.

Rumunský komisař, kterému byl případ jeho geometry oznámen, neuznal za vhodné nejprve s ním seznámit Ing. Václava Roubíka. Incident hned se zřejmým úmyslem poškodit čsl. stranu hned oznámil prezidentovi komise. Při schůzce všech členů komise dne 23. 10 1923 byl uveden případ opět otevřen. Rumunský komisař zde obviňoval členy čsl. delegace a čsl. úřady, z toho

¹⁹ NA, AVR, kart. 25, č. j. 18/1923, čj. 793/1923.

že mlčky trpěli ne-li dokonce schvalovali v každém případě nepřipustné chování obyvatel Malé Tarni.

Ing. Roubík ještě připomínal, že incident se odehrál na místě od dnešní demarkační čáry vzdáleném téměř dva kilometry a ležícím na rumunském území (na mapě přiložené ke konvenci jsou totiž katastrální hranice nesprávně zakresleny. Proto tedy neměly československé orgány možnost proti výtržníkům zakročit. Ing. Roubík přesto vyzval okresní úřad v Sevljuši, aby dal v čsl. obci Hýži (Malé Tarně) vyšetřit, kdo byl původcem výtržností. Úřad se měl zároveň postarat o to, aby byli viníci přísně potrestáni.

Obvinění ze strany rumunského komisaře na základě předběžných šetření již nyní Ing. Roubík označil neopodstatněné. Tvrdil, že učiní potřebné kroky v samotné komisi až po důkladném vyšetření celé záležitosti. Z tohoto důvodu si vyžádal telegram rumunského komisaře a od rumunského komisaře výsledek jím nařízeného šetření.

Občané z Hýže a Veleto k němu do Košic vyslali dne 20. 10. 1923 deputaci. Ing. Roubík představitelům obcí podal příslušné vysvětlení. Zároveň jim důrazně vytkl nepřipustnost a nezákonnost jejich počinání. Další informace měl Ing. Roubík sdělit po skončeném úředním vyšetření celého incidentu.²⁰

Dalšími své stanoviska k hraničnímu incidentu na hranici obcí Malá a Velká Tarna zaslal Ing. Václav Roubík okresnímu úřadu v Sevljuši dne 26. 10. 1923. Znovu zde popisoval vznik a průběh celého incidentu. S tím, že důvodem pro toto nezodpovědné chování občanů byla již výše uvedená okolnost, že při stanovení katastrální hranice mezi obcemi Velká Tarna a Hýže zůstala jedna část lesa náležející československým občanům mimo hranici státu. Československá delegace se snaží při provádění delimitačních prací, pokud je to možné, obhájit hospodářské zájmy občanů. Nicméně se nedá zabránit tomu, aby v některých případech nezůstaly československé pozemky na rumunské straně a naproti tomu, aby rumunské pozemky zůstaly na straně československé. V takových případech není jiná možnost než přiměřenou úpravou pohraničního styku obtíže, které s takové úpravy hranic vznikají minimalizovat. Po vytyčení celé hranice se možná vyskytne možnost dílčích hraničních úprav cestou kompenzace.²¹

V další zprávě také z dne 26. 10. 1923 zaslal Ing. Roubík instrukce Janu Kowalskemu, měřičskému adjunktovi v Kiralyháze. Sdělil mu, jak postupovat v takových případech, jaký se stal v úseku Y-Z u Malé Tarni. V zájmu státní autority i kvůli vyvarování se výtek ze strany představitelů druhého státu je povinností čsl. delimitačních orgánů pracujících na hranici požádat o zakročení příslušné čsl. úřady. Obecní úřad a nejbližší četnické velitelství musí zasáhnout proti násilnému zasahování do delimitačních prací ze strany československých občanů.

²⁰ NA, AVR, kart. 25, č. j. 827/1923.

²¹ NA, AVR, kart. 25, č. j. 822/1923.

Třeba, že se přerušení prací stalo na území toho času ještě rumunským, není pochyb, že tato vzpoura měla vznik v samotných obcích Malá Tarna a případně Velete. Kdyby konaly příslušné úřady v těchto obcích s pohrůzkou trestních následků, tak by uvedení občané, od svého v každém případě nepřipustného jednání upustili.

Pokud podle místní úpravy poměrů mají příslušníci československého četnictva možnost vstoupit v pohraničním pásmu na cizí území tak mohou v daném případě zakročít i na místě samém. Tato varianta se zdá lepší než dát přednost případnému zásahu ze strany rumunských bezpečnostních orgánů proti československým občanům za přítomnosti a v zájmu bezpečnosti orgánů československé delegace.

Podle zpráv z rumunské strany setrval shluklý dav, znemožňující pokračování v piketáži na místě celé tři dny. Ing. Roubík zároveň žádal Jana Kowalskeho, aby mu sdělil obratem, jestli zpráva odpovídá skutečnosti.²²

V další zprávě určené ministerstvu zahraničních věcí (Košice 23. 11. 1923) se ing. Roubík zasílal opis přípisu rumunského komisaře ze dne 23. 10. 1923 pod č. 300 týkajícího se výše uvedeného a popsaného incidentu mezi u Velkou Tarnou a Chýží (Hyží). Zároveň zaslal i svoji odpověď na tento přípis.

Poměr, který se utvářel mezi čsl. delegací a rumunským komisařem následkem vystupování rumunského komisaře, je ministerstvu zahraničních věcí dostatečně znám. Bylo to ze zpráv ing. Roubíka při stanovování hraniční čáry ve čtvrtém hraničním úseku blíže stanice Valea Visaului (Visovölgy). Dopis rumunského komisaře č. 300/1923 není prý než dalším výrazem jeho tendence využít každé příležitosti, aby dosavadní poměr mezi ním a čsl. delegací se ještě víc přiostrčil.

Podle Ing. Roubíka je faktem, že čsl. občané překročili protiprávně (bez pohraničních legitimací) nynější demarkační čáru a pokusili se násilím přerušit provádění delimitačních prací. Za tento fakt však v žádném případě nemůže být zodpovědná čsl. delegace při rozhraničovací komisi. Je tedy absurdní požadavek rumunského komisaře, aby mu čsl. delegací byla dána kompletní satisfakce. Podle názoru ing. Roubíka nebyl rumunský komisař kompetentní žádat, aby Ing. Roubík jako čsl. komisař mu poskytl žádané zadostiučnění. Záležitost se vymyká rámci vlastních delimitačních prací

Případ také hlásil rumunský komisař rumunské vládě. Lze tak soudit z telegramu čsl. vyslanectví v Bukurešti na ministerstvo zahraničí, který byl telefonicky sdělen ministerstvu veřejných prací: „*Dle Dumitresca nelze pracovat bez vojenské asistence*“. Ing. Roubíkovi nebylo známo, zda rumunský komisař si před zaslání svého přípisu č. 300/1923 vyžádal instrukce rumunské vlády. Spíše se však klonil k názoru, že Dumitrescu konal zcela samostatně.

²² NA, AVR, kart. 25, č. j. 822/1923.

Rumunská vláda je však o incidentu, byť jednostranně rumunským komisařem informována. Ing. Roubík se nepovažoval za kompetentního, aby řešil požadavek satisfakce za vpád čsl. občanů na rumunské území. Žádal tedy, aby záležitost byla vyřízena bilaterálním jednáním mezi oběma vládami.

Při této příležitosti by prý bylo nutné oportunní rumunské vládě připomenout, že vystupování rumunského komisaře vůči čsl. delegaci neodpovídá úzkému, přátelskému poměru obou vlád. Nehledě ani k tomu, že nevěcné a tvrdší stanovisko rumunského komisaře i v menších technických otázkách, na něž Ing. Roubíkovi z důvodů absolutně věcných není možno přistoupit, zavíní průtah delimitačních prací, z něhož oběma státům vzniknou zbytečné materiální škody.

Dle Ing. Roubíka je samozřejmé, že i čsl. delegace má zájem na tom, aby se neopakovaly případy jako hraniční incident mezi Velkou Tarnou a Chýží. Požádal proto okresní úřad ve Velké Sevljuši, aby byl případ přesně vyšetřen a eventuelní viníci potrestáni. Zpráva tohoto úřadu dosud nedošla. K obviněným vzneseným proti čsl. geometrům Ing. Roubík měl zaujmout stanovisko, jakmile dojde jejich vyjádření k celé záležitosti.²³

Měřičský adjunkt Jana Kowalski popsals, že dne 13. 10. 1923 při vytyčování odhlasované hraniční linie Y-Z v Tarně zjistil spolu s rumunským geometrem kapitánem Prodanem, že tato linie v druhé východní polovině neexistuje. Proto se domluvili, že se Kowalski odebere do Sevljuše pátrat po bližších údajích ohledně této hranice u lesního úřadu v Sevljuši.

Dne 15. října Kowalski pracoval na západ od bodu Y na prosekávání a dne 26. října 1923 odjel dle dohody do Sevljuše, kde se zdržel až do večera toho dne. Nebyl tedy vůbec dne 16. října 1923 v terénu a nemohl veškeré výroky uvedené v rumunského komisaře vůbec pronést ani žádnou debatu o hranici vést.

V Sevljuši se mu nepodařilo získat žádné potřebné informace. Odjeli tedy všichni (Chmel, Wegener a Prodan) na jeho návrh do Halmi pátrat dále v pozemkové knize.

Až do toho dne nic nevěděl o příhodě s rumunským vojínem Craciusem, ale teprve téhož dne večer z nahodilé zmínky.

Večer dne 17. října 1923 se všichni vrátili do Terny. Ráno dne 18. října 1923 se odebral s kapitánem Prodanem pokračovat ve vytyčení linie a sice druhé poloviny úseku Y-Z. Cestou potkali dělníky. Ti jim na dotaz řekli, že jsou z Velete a jdou prosekávat hranici. Na vyzvání Jana Kowalskiho, že jim ukáže, kde mají začít, odpověděli, že dole u potoka jsou očekávání dalšími dělníky, s nimiž budou pracovat společně, načež odešli.

Na to v 11 hodin dopoledne téhož dne přišel jeden z oněch dělníků, jež ráno potkali. Přinesl vzkaz, že na palouku „Teusor“ nás očekávají kapitáni Chmel

²³ NA, AVR, kart. 25, čj. 854/1923.

a Wegener, kteří pro shluk lidí nemohou dál pracovat a žádají, abychom k nim přišli. Když přišli Kowalski s Prodanem na místo viděli skupinu asi padesát lidí. Kapitáni Chmel a Wegener jim oznámili, že ti lidé jim zabraňují pracovat a hrozí jim násilím. Kowalski promluvil k lidem, vylouval jim jejich úmysly a radil jim, jakým způsobem mají podat stížnost a dal jim adresu čsl. delegace v Košicích.

Lidé prohlásili, že následujícího dne vyšlou deputaci do Košic. Říkali ale, že toho dne místo neopustí. Skutečně setrvali přes veškeré jeho naléhání, aby se klidně vrátili domů a očekávali výsledek deputace.

Dav byl rozčilen a ozbrojen sekýrami. Kowalski se obával, že se dají strhnout k nerozvázným činům. Prohlásil tedy, že přeruší práci a vyžádají si telefonicky instrukce čsl. delegace v Košicích. Při tom mu sdělil kapitán Chmel, že kapitán Wegener byl po většinu doby, kdy před jejich příchodem uklidňoval dav, nepřítomen. Asi v 1 hodinu odpoledne odešli do Velké Tarny i s oběma rumunskými geometry. Ti nevyžadovali, aby se v práci pokračovalo. Kowalski odjeli s kapitánem Chmelem ještě téhož odpoledne do Királyházy. Následně podali telefonické hlášení o celé příhodě čsl. delegaci v Košicích a žádali o další instrukce.

Dne 19.–20. října 1923 pracovali na zaměření dat v úseku S-T u Bočkova. Poté obdrželi telegrafickou instrukce od čsl. delegace z Košic. Instrukce přišla v neděli 21. října 1923. V pondělí dne 22. října 1923 pokračovali v práci na linii Y-Z až do 25. října 1923 nerušeně. Během jednání s lidmi dne 18. října ani vůbec toho dne Kowalski tvrdil, že nemluvil o hranici v úseku Y-Z ani o hranici vůbec.

Udání v rumunské nótě na s. 2. odstavec 5 by se prý snad mohlo vztahovat na jeho rozmluvu s kapitánem Prodanem. Diskuze se však konala dne 13. října 1923 při příležitosti zjištění, že část hranice Y-Z v přírodě neexistuje. Kowalski tehdy mluvil o neúplném a neodbornickém rozdělení katastrů obcí Malá Tarna a Velká Tarna. Bylo to proto, že hranice mezi Velkou a Malou Tarnou byla vedena pouze na papíře. Byla vedena bez ohledu na principy katastru. O tom svědčí to, že o této hranici nikdo nevěděl. Starostové obou obcí ukazovali při rekonognoskaci hranici jižněji přes „Gorzó“.

Dalším šetřením v Halmi Kowalski zjistil, že v mapách pozemkových knih Malá Tarna

a Velká Tarna je vyznačena katastrální hranice souhlasně a sice tak, jak ji svého času ukazovali starostové. To tudíž dokazovalo, že jeho poznámka pronesená dne 13. října 1923 vůči kapitánu Prodanovi byla správná. Hranice je jinak vyznačena v popisu hranic, jinak v pozemkové knize a katastru vůbec. Následkem čehož o ní nikdo nevěděl.

O stanovení hraniční čáry delimitační komisí Kowalski pouze řekl, že byla stanovena za říšskou hranicí hranice katastrální, aniž by činnost komise posuzoval nebo kritizoval.

V důsledku všeho předešle uvedeného prohlásil Kowalski jeho nařčení od kapitána Prodana za nesprávná. Žádal rovněž, aby v zájmu pravdy a věci samé bylo odvoláno.²⁴

V dalším přípisě čsl. delegace rozhraničovací komise v Košicích dne 15. 11. 1923 urgovala zaslání zprávy k incidentu v Tarně vyžádané přípisem čj. 882/1923 u okresního úřadu ve Velkém Sevljuši.²⁵

Další prohlášení k incidentu v Tarně bylo čsl. delegace rozhraničovací komise v Košicích dne 27. 12. 1923 zasláno civilní zprávě Podkarpatské Rusi v Užhorodě. Občané z Chýže Vasyl Batyn a společníci, podali čsl. delegace při rozhraničovací komisi československo-maďarské několik žádostí, aby jejich les ležící v katastru obce Velká Tarna, při samé obecní hranici, ponechán byl v Československu.

Při šetření kvůli definitivnímu stanovení hraniční čáry bylo čsl. delegací zjištěno, že několik obyvatel obce Chýže participuje podílem představujícím asi 180 katastrálních jiter²⁶ na výše zmíněném lese. V tomto úseku je hraniční čára výslovně definována jako katastrální hranice obcí Chýže a Velká Tarna. Nebylo ale možné dosáhnout změny modifikaci hraniční čáry bez souhlasu rumunského zástupce. Čsl. delegace usilovala od samého počátku dosáhnout toho, aby část zmíněného lesa odpovídající podílu čsl. občanů byla přičtena Československu. I později, když byla hranice definitivně stanovena, hleděla vymoci modifikaci hraniční čáry ve prospěch obyvatel československých.

Jednání bylo ztíženo hlavně tím, že chýžští spolumajitelé lesa zúčastnili se dne 16. a 17. října na sročení kvůli překážení vykolíkování hraniční čáry. Za těchto okolností nelze prozatím v záležitosti změny hraniční čáry v tomto úseku nic udělat. Užívání pozemků ležících za hranicemi je upraveno Obchodní konvencí mezi ČSR a Rumunskem ze dne 23. dubna 1921.

Prosíme, aby žadatelé o tom byli přiměřeným způsobem informováni.²⁷

Československá delegace rozhraničovací komise Košice zaslala ještě dne 9. 1. 1924 přípis čsl. vyslanectví v Bukurešti ve věci hraničního incidentu u Velké Tarny. Ing. Roubík v této zprávě psal, že v tomto dodatku ke své zprávě z 26. 10. 1923 čj. 827/1923 zasílá opis přípisu generála Dumitrescu ze dne 23. 10. 1923 pod čj. 300/1923, dále opis zprávy Ing. Roubíka z téhož data a čj. zaslání na ministerstvo zahraničních věcí a opis přípisu generála Dumitrescu ze dne 13. 11. 1923 čj. 352/1923. Ing. Roubík dále uvádí, že zatím nereagoval na ultimativní formu Dumitrescova dopisu. Forma dopisu je prý neodůvodněná, a to ani povahou věci, o níž se jedná, ani přátelským poměrem obou zemí. Ing. Roubík

²⁴ NA, AVR, kart. 25, sine ad 854/1923 a 300/1923.

²⁵ NA, AVR, kart. 25, sine, čsl. delegace rozhraničovací komise Košice 15. 11. 1923.

²⁶ Jitro = 0,33–1,07 ha, v českých zemích 0,6 ha, katastrální jitro – 5755 m².

²⁷ NA, AVR, kart. 25, č. j. 977/1923 ad čj. I-3569 adm. (civilní správy Podkarpatské Rusi v Užhorodě) ze dne 13. 11. 1923.

se dotázal rumunského komisaře dopisem ze dne 15. 11. 1923 pod čj. 973 (viz opis ve spise), jaké je ligne de conduit (pokračování), kterým vyhróžuje. Odpovědi se mu zatím nedostalo.

Soudní vyšetřování proti obyvatelům Chýže (Malá Tarna-Kis Tarna), kteří se zúčastnili incidentu, je prý v plném proudu. Ing. Roubík o výsledku slíbil podat zprávu. Po skončení vyšetřování měl také definitivně zodpovědět přípis generála Dumitrescu ze dne 23. 10. 1923 pod čj. 300/1923. Opis odpovědi měl zaslat do Bukurešti.²⁸

Vyslanectví československé republiky v Bukurešti k výše uvedenému přípisu čsl. delegace rozhraničovací komise Košice zaslala ze dne 9. 1. 1924 odpovědělo dne 4. 2. 1924 následovně:

„K tamní zprávě sděluji, že královského rumunského ministerstva zahraničních věcí je snaha výše uvedenou hraniční výtržnost mlčky přejít. Jak oznámil generální tajemník ministerstva zahraničních věcí, podporu tohoto řešení causy stále roste a generál Dumitrescu obdržel v tom smyslu příslušné pokyny.

*Vyslanec Veverka m. p.*²⁹

Ze spisového materiálu ve fondu se nepodařilo zjistit, jak byla hranice u Malé Tarni nakonec definitivně stanovena.

Další záležitostí se týkala železniční trati Királyháza-Tiačevo. Ing. Roubík se dopise ze dne 26. 10. 1923 jménem delimitační komise tázal ministerstva zahraničních věcí v Praze na informace týkající se sdělení francouzského komisaře o úmyslech Rumunů na změnu hranice mezi ČSR a Rumunskem.

Ing. Roubík dále psal, že před nějakou dobou mu byl sdělen dotaz pana ministra dr. Girsy, co je na věci pravdy, že v československo-rumunské delimitační komisi delegát Rumunska kategoricky žádal, aby mu bylo odstoupeno území, na němž probíhá klíčová železniční trať Királyháza-Tiačevo. Ze strany Ing. Roubíka nebyl tento požadavek dost energicky odmítnut. Zpráva pocházela z francouzského pramene a jejím původcem tedy mohl být plukovník Uffler.

Sdělení dr. Girsy Ing. Václava Roubíka velmi překvapilo. Bylo to i tím, že v komisi ani mimo ni pan rumunský komisař výše zmíněnou otázku prý nepoložil. Jedenkrát se o ní v soukromém rozhovoru zmínil. Prý, že ví o tom, že na pravém břehu Tisy staví náhradní trať za železnici Tiačevo-Visovolygy ležící na rumunském území. Po jejím dostavění bude prý Československo ovládat rumunskou dopravu vázanou nadále na peážní trať Királyháza-Tiačevo. Ing. Roubík mu odpověděl, že je to otázka ležící mimo jeho kompetenci, a že nemá žádné informace v tomto směru.

²⁸ NA, AVR, kart. 25, č. j. 14/24 čsl. delegace rozhraničovací komise Košice dne 9. 1. 1924.

²⁹ NA, AVR, kart. 25, č. j. 87/pol/924 čs. vyslanectví v Bukurešti ad čj. 14/24/1924 čsl. delegace rozhraničovací komise Košice ze dne 9. 1. 1924.

Dne 25. 10. 1923 po návratu delimitační komise z prohlídky hraničního úseku IV. do Marmarošské Sihoti se mu naskytla příležitost zeptat se na to plukovníka Ufflera.

Uffler se mu v soukromém rozhovoru zmínil o velkých těžkostech, které dělá budoucí dohodě obou vlád pan rumunský komisař. Ing. Roubík se tedy dotkl i poplašných zpráv o odstoupení výše uvedené železniční trati. Plukovník Uffler se rozhovořil o věci. Ing. Roubíkovi sdělil, že slyšel z rumunských pramenů o dalekosáhlých požadavcích této strany. Např. o snaze o zpětné připojení obcí s rumunským obyvatelstvem na čsl. břehu Tisy, nebo navrácení železniční trati Királyháza-Tiačevo Rumunsku. Rovněž tak slyšel o agitaci vedené z Marmarošské Sihoti proti Československu.

Plukovník Uffler viděl, že tyto požadavky nebyly z československé strany veřejně odmítnuty. Vycítil, že při delimitaci dojde k těžkým bojům mezi Ing. Roubíkem a rumunským komisařem generálem Dumitrescu. Plukovník se domníval se také, že na čsl. straně je ochota k určitým ústupkům. Své dojmy sdělil i do Paříže. Odtamtud mu ale bylo oznámeno, že byl učiněn dotaz v Praze i v Bukurešti. Obě strany ale trvají na zachování dohodnuté hraniční čáry. Ing. Roubík žádal, aby výše uvedené bylo vzato na vědomí.³⁰

Další zajímavá zpráva zasláná komisi pro stanovení hranic československo-rumunských se týkala zprávy z 9. 4. 1924.³¹

Vztahovala se k hraničním incidentům na mostě na Marmarošské Sihoti. Tomáš Brabec žádal o zakročení, aby delimitační práce nebyla zdržována a ztěžována neinformovaností a neochotou rumunských pohraničních orgánů.

Hraniční mosty přes Tisu jsou na rumunské straně uzavírány dvěma zámky. Od jednoho ze zámků má klíč policejní úředník, od druhého celník, strážná služba koná vojenská správa. V době, kdy je most uzavřen a to je po celou dobu kromě doby od 8 do 12.00 a od 15 do 18.00 je přechod přes něj i členům delimitační zcela nemožným. Na čsl. straně se děje přechod velmi hladce, na rumunské straně však stojí za vraty nejen voják, který obecně neumí nejen číst, ale nemá potuchy o Rozhraničovací komise. Jen slepě se řídí rozkazem: každému bez výjimky v době uzavření mostu zabránit v přístupu na rumunskou půdu nabitou puškou a nasazeným bodákem.

Podaří-li se tuto překážku dlouhým úsilím přejít, narazí se na další dvě nepřekonatelné překážky. Neochotu policejního úředníka a nemožnost vypátrání úředníka celního, nosícího klíč od mostního zámku u sebe. To je příčinou, že nejen zbytečně stoupají výlohy delimitační komisi, ale ztrácí se řada drahých pracovních hodin.

³⁰ NA, AVR, kart. 25, čsl. delegace rozhraničovací komise Košice ze dne 26. 10. 1923 ministerstvu zahraničních věcí pod čj. 830/19.

³¹ NA, AVR, kart. 25, čsl. delegace rozhraničovací komise Košice ze dne č. j. 341/del/1924.

Tomáš Brabec uvedl příklad:

„Dne 16. dubna jsme jel vozem naloženým měřičskými stroji a stavebním nářadím z Dolní Apsi, Vůz jsem měl vyjednán až do Sihotě za 60 Kč. K mostu přes Tisu jsem se dostal o 12. 20 hod. Na čsl. straně mostu stalo se otevření mostu velice hladce, na straně rumunské však přes veškeré úsilí jsem se dále nedostal. Protože za eventuelní zdržení požadoval vozka 25 Kč, složil jsem nářadí a stroje na mostě a vozku poslal zpět. Po dlouhém vyjednávání s za vraty stojícím vojákem jsem byl přesvědčen, že klíče od ohrady už nedostanu.

Nechtěje ztrácet drahý čas, přendal jsem všechna úřední zavazadla za pomoci stálého dělníka po mostním zábradlí kolem ohrad na rumunskou půdu. Domníval jsem se, že tak se dostanu s rumunským povozem dále. Pomocí jistého rumunského policejního zřízence podařilo se mi získat spojení s policejním přednostou hraniční služby. Dal mi vzkázat, že druhý klíč od mostu má „Vámos“ (celní úředník). Zároveň dal vojákovi rozkaz, že má nejen mým zavazadlům, ale i mně zabránit vzdálit se od mostu. Celní úředník, který měl druhý klíč od zámku byl neznámo kde. Tím se stalo, že byl jsem násilím nucen čekat nečinně od 12.20 do 15.05 a že zbytečně jsem musel platit za přepravení úředních zavazadel na rumunské půdě 40 Lei.

Po otevření mostu, dal jsem přečíst obsah své legitimace úředníkovi s poznámkou, že si budu stěžovat. Úředník Poté mi poté hodně hlasitě sdělil před kolem stojícími lidmi ironickým tónem: „Wegen Ihnen werden wir da alle den ganzen Tag ohne Mittagessen sitzen, für Sie existieren keine Gesetze.“³²

Takovým příjmem jest je vystavován úředník delimitační komise ve službě, přes veškeré znění legitimace o vyzývání pohraničních orgánů o případné ochraně, pomoci, atd. V zájmu racionální práce žádám, aby bylo zakročeno, abych pro příště nebyl podobnými nesnáze rušen a zdržován na úředních cestách“.

Brabec. Tom, m.p.

O situaci na mostě přes Tisu v Marmarošské Sihoti též pojednává další zpráva zasláná z Marmarošské Sihoti komisi pro stanovení hranic čsl.-rumunských v Košicích dne 3. června 1924.³³

Ing. František Mužík vrchní měřičský komisař hlásil následující incident: *„Dnes jsme jeli s měřičským adjunktem Brabcem v 15.00 odpoledne povozem z Marmarošské Sihoti do Akna Slatiny. U mostu byla vrata ze strany rumunské*

³² NA, AVR, kart. 25, čl. delegace rozhraničovací komise Košice ze dne 3. 6 1924 č. j. 341/del/1924: „Kvůli Vám tady všichni nebudeme sedět celý den bez oběda, pro Vás neexistují žádné zákony“.

³³ NA, AVR, kart. 25, čl. delegace rozhraničovací komise Košice čj. 962/1924 ze dne 15. 9. 1924 definitivní delimitace čsl.-rumunské hranice na Marmarošské Sihoti např. č. j. 1221/dél/25 čl. delegace rozhraničovací komise Košice ze dne 30. 9. 1925 včetně mapek.

uzavřena. Nahlédnutím oknem do úřední místnosti jsme zjistili, že jeden civilní strážník leží na stole a spí. Most bývá obvykle otevřen od 15.00 do 18.00. Pan adjunkt Brabec tedy zaklepal a vstoupil do neuzamčené místnosti. Chtěl se zeptat na příčinu uzavření mostu a na to, kdy bude most otevřen. Dveře do kanceláře při tom zůstaly otevřené. Adjunkt Brabec dotyčného strážníka již zná. Dotázal se ho tedy maďarsky, kdy bude most otevřen. Zřízenec odpověděl, že až od 16.00, protože ten den je svátek. Ing. Mužík ve zprávě podotýkal, že ostatní rumunské státní úřady ten den normálně pracovaly.

Rozhovor probíhal klidně, bez rozčilování, což mohl Ing. Mužík dosvědčit, protože stál blízko otevřených dveří. Po tom krátkém dotazu odcházel adjunkt Brabec z místnosti, při čemž mimoděk dveře hlasitěji zavřel. Nebouchl ale s nimi. Na to policejní strážník zprudka otevřel dveře a způsobem pro nás nejvíc urážejícím počal maďarsky a rumunsky vykládat něco o tomto zavření dveří. Ohradili jsme se proti takovému zacházení s námi (německy). Přesto, že ztrátou času jsme byli rozmrzeni, nedopustili jsme se žádné urážky strážníka, ani nepřítomných úředníků, ani rumunského státu. Výjevu bylo přítomno několik žen a povozník (drožka č. 44). Povozník později na náš dotaz o případném svědectví potvrdil, že od pana měřičského adjunkta Brabce neslyšel nic urážlivého.

V 15.50 přijeli úředníci a zřízenci celního a policejního úřadu povozem. Ing. Mužík je tedy prosil, jestli by ponechali most o něco déle otevřen. Rumunští úředníci to odepřeli s tím, že se řídí svými instrukcemi, a že výjimkou pro nás dělat žádnou nebudou. Udělali by to jen v případě, že by dostali od nadřízeného úřadu příslušný rozkaz. Zatímco se toto dalo poklidným způsobem, přišel také přednosta policejní pohraniční stráže. Jemu běžel v ústrety výše vzpomenutý strážník. Falešně ho informoval o našem výše uvedeném rozhovoru s ním.

Přednosta úřadu potom k sobě povolal všechny ostatní přítomné úředníky. Sám umí prý pouze rumunsky. Ten poskytl v této věci vyjádření přede všemi přítomnými. Německy mluvící detektiv tvrdil, že měřičský adjunkt Brabec se již po druhé dopustil urážky rumunské národnosti. Prvně k této cause viz zdejší čj. 3/1924. Rumunský úředník oznámil, že hned o domnělé urážce výše uvedeného činitele hned zasílá telegraficky zprávu ministerstvu. Současně prý rovněž podává trestní oznámení na měřičského adjunkta Brabce. Žádal i o zapůjčení jeho legitimace kvůli ověření totožnosti.

Ing. Mužík požádal detektiva, aby si poznamenal také jeho jméno, protože byl celému výjevu nejen přítomen, ale i zúčastněn. Ing. Mužík projevil rovněž podiv nad tím, v čem byla vlastně podstata urážky. Spíše my bychom si měli stěžovat na neslušné chování strážníka. Bylo nám řečeno, že strážník vše dosvědčí, že je ve službě. Ing. Mužík tedy žádal, aby mu bylo sděleno jméno strážníka. Domníval se, že jeho svědectví je falešné. Bylo mu to však odepřeno. Současně bylo odepřeno i sebenepatrnější prodloužení otvírací doby mostu.

Ing. Mužík měl z celého výstupu dojem, že úředníci a zřízenci jsou zaujati proti měřičského adjunktu Brabcovi. Z toho důvodu, že svoje vyzývavě

chování považují za beztrestné. Ing. Mužík uváděl pro příklad jen přípisy č. j. 6/1919 z 11. 8. 1919 a č. j. 3/1924 ze 16. 4. 1924. V žádném z těchto případů se nedostalo měřičskému adjunktovi Brabcovi žádného zadostiučnění.

Dle Ing. Mužíka se nejedná jen o tyto případy. Jiných podobných se najde dost. Na téměř mostě ho vedl policejní náčelník přes most schválně zpátky. Prý to bylo proto, aby se přesvědčil u naší finanční stráže, jestli nejsou naše legitimace padělány. Dále vedl různé impertinentní otázky, např. jsou-li naše zavazadla skutečně úřední. Prý, že toho nějak příliš potřebujeme (při převozu stanů na nádraží). Ing. Mužík také psal, že je doprovázel úřední doprovod s nasazeným bodlem na pušce z vagónu. Rovněž tak hovořil o víc než důkladné celní a pasové prohlídce v Campolungu atd.

Rumunští vojáci a strážníci prý většinou číst neumějí. Řídí se avšak alespoň rozkazy svých nadřízených. O delimitační komisi nemají potuchy ani prostí vojáci ani, vyšší šarže. Vše vůbec svědčí prý o naprosté neinformovanosti.

V zájmu služby by prý bylo účelné řádně informovat o rozhraničovací komisi všechny pohraniční orgány. Tím způsobem, jak jsou již informovány čsl. pohraniční stráže. Měl by být důkladně vyšetřen a potrestán každý přehmat. Práce delimitační komise, zejména na řece Tise vyžaduje neustálé přecházení přes mosty. Při tom krátké a nepravdělné odvírání mostů a neochota rumunských pohraničních orgánů práci neustále sťažují. Dokonce často přímo i znemožňují. Velkou překážkou v plánovitém provádění práce jsou i četné rumunské národní a náboženské svátky. V té době je přechod přes hranici, který stejně již tak omezen na minimální dobu, ještě zkrácen.

Všechny případy by se nevyřešily podle Ing. Mužíka přestěhováním rozhraničovací komise na čsl. území. Častým přechodům přes Tisu se nelze vyhnout, Nehledě k četným nevýhodám spojeným s pobytem na čsl. území. Je to mj. nemožnost použít rumunských vlaků, nebo opatřování výzbroje na delší túry do hor. Zajištění si slušného ubytování apod.

V závěru Ing. Mužík prosil, aby byl případ řádně vyšetřen a učiněna další opatření Ing. František Mužík, v. r., vrchní měřičský komisař“

Důležité byla i důvěrná zpráva zasláná komisí pro stanovení hranic čsl.-rumunských v Košicích dne 18. 9. 1924 ministerstvu zahraničních věcí v záležitosti československých pozemků na rumunské straně. Jednalo se o porušování práv čsl. občanů rumunskými orgány.

Při stanovení hranice čsl.-rumunské nebylo přes nejusilovnější snahu možno zabránit tomu, aby pozemky čsl. občanů nezůstaly na druhé straně hranic. Právě tak jsou časté případy, že i pozemky rumunských občanů zůstávají na čsl. straně. Daleko častější jsou však případy, že čsl. občané mají své pozemky za nynější demarkační čarou. Tuto čáru nelze posunout na definitivní hranici, dokud nebudou posazeny mezníky, případně nebudou splněny různé podmínky se stanovením hraniční čáry úzce související.

Jak jednak při pochůzkách, jednak i šetřením čsl. četnických oddělení bylo vyšetřeno, opakují se často případy, ve kterých rumunské pohraniční orgány brání čsl. občanům odvážet plodiny z pozemků na druhé straně hraniční čáry. Rumunské úřady po nich dokonce požadují i úplatky. Bylo to nadevší pochybnost zjištěno v jednom případě u pohraniční obce v Sasfalu.

Čsl. delegace má z taktických důvodů zájem o to, aby byla informována ve všech případech, ve kterých bylo rumunskými orgány porušeno právo čsl. občanů. Nicméně na odstranění závad mohla by zapůsobit pouze přátelským zakročením u rumunského komisaře. Toto opatření však při osobních vlastnostech tohoto komisaře nemá naději na úspěch.

Dle zprávy trpění nepřistojností rumunských orgánů nejen, že způsobuje čsl. občanům těžké škody, ale poškozují i vážnost našeho státu. To nejen v očích rumunských pohraničních orgánů, ale i všech našich občanů. Je tedy vždy nutno přísně zakročit např., jak to provedla energicky četnická stráž v Sásfalu. Podle zkušeností nabytých na hranicích korektní, ale zároveň rozhodný a cílevědomý postup čsl. orgánů může ještě nejlépe zjednat nápravu. Bohužel i v případě Sasafalu (Sásfalu) se ukázalo, že nelze spoléhat na sliby jednotlivých četnických velitelů, když propuštěním provinilých rumunských vojáků byly odstraněny pro ně nepříjemné následky incidentu.

- a) Každé porušení práv čsl. občanů, majících pozemky na hranici rumunskými orgány by mělo být řádně vyšetřeno čsl. orgány. Konkrétně politickými úřady první instance, četnickými stanicemi, finanční stráží. Přesné a objektivní vyšetření má být nahlášeno nadřízenými úřady Podkarpatské Rusi ministerstvu zahraničních věcí.
- b) V každém případě má být u rumunské vlády zakročeno diplomatickou cestou. Rumunské úřady a orgány mají respektovat ustanovení obchodní úmluvy mezi ČSR a Rumunskem ze dne 23. 4. 1921. Zejména úplatnost těchto orgánů brání jejímu řádnému plnění.

Bylo by možné také zvážit jestli by se nemělo postupovat cestou retorse. Což v praxi znamená zabránit rumunským občanům v přístupu na jejich pozemky ležící v Československu. To by se mohlo udělat v případě, kdyby se diplomatický zákrok nesetkal s výsledkem. V každém případě by se touto retorsí mělo dle Ing. Roubíka pohrozit.

Zpráva četnického velitelství v Černém Ardově o incidentu se čtyřmi rumunskými vojáky.

„V Černém Ardově dne 20. července 1924

Dne 18. 7. 1924 oznámil dělník Michal Kostroba ze Sasafalu, na zdejší stanici, že několik občanů ze Sasafalu má na rumunském území pozemky ze kterých chtějí sklídit suché seno. Rumunští vojáci, je ale na jejich pozemky nechtějí pustit a nedovolují jim úrodu odvézt.

Na to odebrali se vrchní strážmistr Dominik Spivok a strážmistr Jan Jvičič dne 19. 7. 1924 na místo (k Hivaru). Chtěli se přesvědčit o pravdivosti věci. Na místě zjistili, že jedna rumunská hlídka se nachází na našem území. Hlídka byla dvoučlenná a to vojíni Jura Plugari a Dara Prospuť. Přišli z piktetu (hraniční bod) Šele a nacházeli se na československém území v hloubce asi sta kroků od státní hranice. Kolem nich byl shluk asi pětadvaceti občanů ze Sasafalu. Dohadovali se s nimi, aby jim umožnili převoz sena přes státní hranici.

Rumunská hlídka byla jmenovaným vrchním strážmistrem tázána, co dělá na čsl. území. Dále proč nechce dát převézt seno přes hranice. Rovněž tak byl na ně vznesen dotaz, proč žádají peníze jako odměnu od občanů ze Sasfalu za převoz sena. Rumuni tvrdili, že proti překročení státní hranice čsl. občany nic nenamítají. Peníze po obyvatelích prý také nežádali.

Přítomní obyvatelé ze Sasfalu nepoznali žádného rumunského vojína, který je obtěžoval.

Četnické hlídka se tedy rozešla s rumunskou hlídkou přátelsky.

Jinak to dopadlo s druhou rumunskou hlídkou, která stála poblíž Hiveru na hranici. Když tato rumunská hlídka viděla četnickou hlídku se k ní přibližovat vzala také přímý směr na čsl. území. Obě tyto hlídky se srazily sto padesát kroků od státní hranice na čsl. území. Za četnickou hlídkou se nacházeli občané ze Sasfalu a za nimi rumunská hlídka.

Výše uvedená rumunská hlídka byla zastavena. Poté bylo oznámeno Mikulem Horeneckým, Olenou Kevarovou, Ivanem Šubou, Fedorem Silvaši a Ivanem Žabanyjem oznámeno chování rumunské hlídky. Prý jak spatřili četnickou hlídku ihned nabili zbraň a řekli: Job duša mať českou, to jsou bolševici, ty nepustíme ani na pů kilometru k sobě, budou střílet.

Rumunští vojíni Turna a Rožka byli četnickou hlídkou tázáni co dělají na čsl. území. Byli rovněž tázáni, proč vybírají vyděračským způsobem peníze. Vojín Turna neodpověděl a vojín Rožka měl zakázáno mluvit. Pak udělal vojín Turna pohyb, jako by chtěl použít zbraně. Tomu chtěl vrchní strážmistr Spivok předejít a dal rozkaz k odzbrojení.

Mezitím k nim došla i zadržaná první rumunská hlídka. Proto byli všichni čtyři vojíni odzbrojeni za pomoci občanů ze Sasfalu. Četníkům pomohli následující občané: Fedora Čoban z č.p. 209, Pavla Klenutk z č.p. 10, Ivana Klentuk z č.p. 50, Josefa Danko z č.p. 192, Michala Kostroba z č.p. 296, Ivana Gozlík z č.p. 312, Olena Kores z č.p. 214, Ivana Silvaši z č.p. 65, Mikula Danko z č.p. 12, Ivana Šuba z č.p. 128, Mikula Čepeš z č.p. 69, Fedora Silvaši z č.p. 105, Ivana Žadanyi z č.p. 274, Ivana Kostroba z č.p. 219.

Vojín Turna kladl odpor a vytáhl bodák z pochvy a chtěl ho použít proti vrchnímu strážmistru Spivokovi. Strážmistr mu bodák chytil pravou rukou a vytrhl. Tím si způsobil lehkou odřeninu mezi palcem a ukazovákem.

Dva odzbrojení vojíni (první hlídka) uprchli přes hranice. Turna a Rožka byli zadrženi a přivedeni na zdejší četnickou stanici. Při odebírání pušky Turnaovi občanem Fedorem Silvašinem strčil prvně jmenovaný z neopatrnosti Silvašinovi.“

Území Podkarpatské Rusi se od doby definitivního stanovení její hranice změnilo jen v roce 1945. Tehdy byl k ní a tím pádem také k Sovětskému svazu připojen železniční uzel Čop (maď. Csáp) na jihovýchodě Slovenska a ke Slovensku byla roku 1946 naopak připojena obec Lékárt (nyní Lékártovce). Hlavním městem země byl Užhorod (maď. Ungvár) a po vídeňské arbitráži v listopadu 1938 se stal krátce hlavním městem Chust. Po maďarské okupaci zbytku země po 15. březnu 1939 se stal opět hlavním městem Užhorod. Na konci října 1944 poslala čsl. vláda v Londýně po dohodě s vládou sovětskou na Podkarpatskou Rusi delegaci v čele s ministrem londýnské vlády Františkem Němcem a generálem Antonínem Hasalem-Nižborským. Usídlili se v Chustu. Sovětské delegace v Užhorodu.

Sověti jim začali záhy dělat různé naschvály, aby jim znemožnili správu země. Prováděli odvody československých obyvatel do Rudé armády, kam prý místní vstupovali s nadšením. Stejně tak byly zakládány orgány místní správy-národní výbory. Funkce obsazovali pouze Sověty prověřeni kandidáti. Následně pak sjezd národních výborů v Mukačevě ve dnech 25.–26. 11. 1944 odhlasoval připojení země k sovětské Ukrajině. Dne 8. 12. 1944 sovětská vláda vyhnala čsl. představitele ze země. Ministr František Němec se vrátil 17. 1. 1945 a zůstal zde až do 17. února 1945. Fakticky ale žádnou moc nevykonával. S tímto „fait accompli“ obsazení Podkarpatské Rusi Sověty nezmoohl nic ani prezident E. Beneš ani představitelé londýnské či košické vlády.

V květnu 1945 byly formálně obnoveny hranice ČSR z doby před mnichovským diktátem. Ale nový československý parlament dne 29. 6. 1945 Podkarpatskou Rus (nyní Zakarpatí) odstoupil SSSR včetně výše uvedených změn. Obyvatelstvo mělo právo opce pro ČSR, čehož využilo 120 000 občanů Zakarpatka a vystěhovalo se do Československa.

Final Setting out of borderline between Czechoslovakia and Romania in Carpathian Ruthenia after 1918

The paper is based on unpublished archival sources from the Václav Roubík personal papers – documentation of state borders (1742–1941). The goal of the study is the analysis of documents pertaining to the definitive setting out of the borderline between Czechoslovakia and Romania after 1918 in the Carpathian Ruthenia region. In 1921–1925, there were local conflicts between Czechoslovak Border Committee and Czechoslovak Gendarmerie on one side and Hungarian and Romanian authorities and the local population on the other.

On behalf of Czechoslovakia it was Václav Roubík who was authorized to stake out the Czechoslovak-Romanian border. Roubík held important positions in Prague and Vienna in fields of construction and commerce before 1918; in the new state, he was appointed a section chief in the Ministry of Public Works in Prague. Other members of the Committee were Colonel Uffer on behalf of France, Colonel Carrey on behalf of Great Britain, Colonel Pellicelli on behalf of Italy and Colonel Dimitrescu on behalf of Romania. The Committee was supposed to deal with territorial disputes between Czechoslovakia and Romania over, among others, Fetös – Almáš, Sighetu Marmației, or Sásfalú.

Definitive Grenzfestlegung zwischen Tschechoslowakei und Rumänien in der Karpatenukraine nach 1918

Der Artikel basiert auf bisher unveröffentlichter Quellengrundlage aus dem Archivbestand Václav Roubík – Dokumentation zu Staatsgrenzen (1742–1941). Die Studie setzt sich als Ziel, die Schriftlichkeiten zur endgültigen Festlegung der Grenze zwischen der Tschechoslowakei und Rumänien nach 1918 in der damaligen Karpato-Ukraine zu analysieren. Dort kam es in den Jahren 1921–1925 zu örtlichen Auseinandersetzungen zwischen der tschechoslowakischen Grenzfestlegungskommission und Gendarmerie einerseits und den ungarischen und rumänischen Behörden und Einwohnern andererseits.

Für die tschechoslowakische Seite wurde Ing. Václav Roubík mit der schwierigen Aufgabe beauftragt, die tschechoslowakisch-rumänische Grenze festzulegen. Václav Roubík war vor 1918 in vielen bedeutenden Posten im Bau- und Handelsbereich in Wien und in Prag tätig. Im neugegründeten Staat bekleidete er die Funktion des Sektionschefs im Ministerium für öffentliche Arbeiten in Prag. Zu weiteren Kommissionsmitgliedern wurden Oberst Uffer für Frankreich, Oberst Carrey für Großbritannien, Oberst Pellicelli für Italien und Oberst Dimitrescu für Rumänien ernannt. Die Kommission sollte sich mit einigen Territorialstreitigkeiten zwischen der Tschechoslowakei und Rumänien befassen, unter anderem in Bezug auf Gebiete nahe Fertösalmás (Fertescholmasch), Sighetu Marmației (Marmaroschsiget) und der Gemeinde Sásfalú.